

Соціальний інтелект у структурі інтуїтивно-почуттєвого відображення

Статтю присвячено вивченню соціального інтелекту в контексті проблеми інтуїтивно-почуттєвого відображення. Розкрито сутність феномена соціального інтелекту на сучасному етапі розвитку психологічної науки. Проаналізовано поняття, особливості та модель функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення. Представлено результати теоретичного аналізу місця соціального інтелекту у структурі інтуїтивно-почуттєвого відображення.

Ключові слова: соціальний інтелект, відображення, інтуїтивно-почуттєве відображення.

Стаття посвячена изучению социального интеллекта в контексте проблемы интуитивно-чувственного отражения. Раскрывается сущность феномена социального интеллекта на современном этапе развития психологической науки. Проанализировано понятие, особенности и модель функциональной системы интуитивно-чувственного отражения. Представлены результаты теоретического анализа места социального интеллекта в структуре интуитивно-чувственного отражения.

Ключевые слова: социальный интеллект, отражение, интуитивно-чувственное отражение.

Постановка проблеми. Проблема вивчення феномена соціального інтелекту не є новою у психологічній науці. Перші спогади про нього з'явилися ще у 20-ті роки ХХ століття, однак і сьогодні поняття та сутність соціального інтелекту не є глибоко дослідженими в сучасній психології. Багатьма авторами соціальний інтелект виділяється як значуща якість, що визначає ефективність соціальних взаємодій та адаптації до навколишнього середовища. Він розглядається як важлива здібність особистості, необхідна для розуміння вчинків та дій людей, їх вербальних та невербальних реакцій. Найчастіше під соціальним інтелектом розуміють загальну здатність розуміти інших і діяти чи вчиняти мудро щодо інших людей; здатність знаходити спільну мову з навколишніми; здатність легко сходитися з іншими людьми, уміння входити в їхнє становище, ставити себе на місце іншого.

Отже, категорія соціального інтелекту є дуже важливою для аналізу процесів соціальної взаємодії людей та глибокого розуміння поняття інтелекту загального.

Сьогодні проведено чимало досліджень, присвячених вивченню місця соціального інтелекту у структурі загального інтелекту, змістовних компонентів соціального інтелекту, гендерних розрізень з цієї характеристики, його ролі в успішності виконання тієї чи іншої діяльності, взаємозв'язку соціального інтелекту та емпатії, емоційного інтелекту, комунікативної компетентності тощо. На наш погляд, цікавим є визначення взаємозв'язку соціального інтелекту та інтуїтивно-почуттєвого відображення. Отже, метою статті є теоретичний аналіз місця соціального інтелекту у структурі інтуїтивно-почуттєвого відображення.

Основний зміст. Соціальний інтелект виступає одним із найважливіших компонентів життєдіяльності особистості, він дає можливість людині розуміти саму себе, забезпечує вірне розуміння вчинків людей, їхніх вербальних та невербальних реакцій, входить як важлива когнітивна складова до структури комунікативних здібностей особистості. Соціальний інтелект допомагає прогнозувати розвиток міжособистісних відносин, загострює інтуїцію, передбачливість та забезпечує психологічну витривалість; допомагає долати раптові кризи, тривалі стреси та ситуації, що погрожують самоповазі [4, 9].

У зарубіжній психології проблема соціального інтелекту є найбільш представленою в працях Е.Торндайка, Г.Олпорта, Дж.Гілфорда, Г.Ю.Айзенка, Р.Стернберга, Н.Кентор; серед українських і російських дослідників варто згадати Ю.М.Ємельянова, Н.О.Кудрявцеву, В.М.Куніцину, Н.Ф.Каліну, О.М.Михайлову (Альошину), О.Б.Чеснокову й Д.В.Ушакова. В цілому в західних дослідженнях соціального інтелекту увага акцентується або на здатності розуміти навколишніх, прогнозувати їхню поведінку, або на соціальнокорисній адаптації, пристосуванні до життя в суспільстві. У вітчизняній психології соціальний інтелект розуміється як здатність до раціональних мисленневих операцій, об'єктом яких є процеси міжособистісної взаємодії; як здатність розуміти себе і навколишніх, їхні взаємини і тим прогнозувати їхню поведінку; як система інтелектуальних здібностей, пов'язаних, передусім, із пізнанням поведінкової інформації; як когнітивна основа комунікативної компетентності [4, 5, 6, 9, 10].

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних психологів дає можливість сформулювати наступне визначення соціального інтелекту. Соціальний інтелект є когнітивною основою комунікативної компетентності; передбачає здатність людини розуміти й прогнозувати поведінку людей у різних життєвих ситуаціях з огляду на їхні вербальні й невербальні прояви, розуміти й адекватно

оцінювати себе і свої дії та вчинки стосовно навколишніх. Відповідно, соціальний інтелект забезпечує адекватність і ефективність міжособистісної взаємодії, поєднуючи й регулюючи пізнавальні процеси, пов'язані з відбиттям соціальних об'єктів [4, 9].

Сутність соціального інтелекту може бути розкрита через основні способи його буття, визначення його характеристик та функцій. Так, функціональна структура соціального інтелекту, на думку Н.Ф.Калиної, може бути описана за допомогою ряду конструктів. Це такі конструкти, як: уміння запитувати інформацію; правильна й точна оцінка інших людей; відсутність проєкції в міжособистісній перцепції; вдала каузальна атрибуція; розуміння достатності результату (у груповій діяльності); адекватна самооцінка в комунікативній сфері, витримка в спілкуванні, рефлексія стану членів групи, сенситивність і терпимість у процесі міжособистісної взаємодії й т.п. [5]

Основними функціями соціального інтелекту, на думку В.М.Куніциної, є наступні: забезпечення адекватності, адаптивності в мінливих умовах; формування програми й планів успішної взаємодії в тактичному та стратегічному напрямках, вирішення задач; планування міжособистісних подій та прогнозування їхнього розвитку; мотиваційна функція; поширення соціальної компетентності; саморозвиток, самопізнання, самонавчання. Однією з головних інтегральних функцій соціального інтелекту, на думку авторки, є формування довготривалих взаємовідносин з перспективою розвитку й позитивного взаємовпливу на базі усвідомлення рівня й характеру взаємовідносин. Також важлива мобілізаційна функція соціального інтелекту, що сприяє подоланню раптових криз, довготривалих стресів та ситуацій, що загрожують самоповазі. [6]

Д.О.Ростових серед функцій соціального інтелекту вважає за необхідне визначити наступні: 1) гносеологічну (пізнавальну); 2) акумулятивну; 3) комунікативну; 4) управлінську; 5) регулятивно-координуючу; 6) нормативно-ціннісну; 7) прогностичну; 8) евристичну; 9) проблемно-конструктивну; 10) соціально-рефлексивну (ідентифікаційну); 11) функцію раціоналізації; 12) функцію соціального спадкування. [8]

Ми бачимо, що в роботах В.М.Куніциної і Н.Ф.Калиної соціальний інтелект розглядається як особистісна характеристика, тоді як поняття соціального інтелекту в роботі Д.О.Ростових, як витікає з переліку його функцій, має трохи інший зміст. Авторка виділяє три різних змісти категорії “соціальний інтелект”. Соціальний інтелект, згідно Д.О.Ростових, – це: 1) загальна

характеристика людського інтелекту взагалі, тому що він – породження людської культури й поза нею виникнути не може; 2) конкретний тип взаємодії соціального розуму й соціального розсуду в умовах певного типу культури; 3) сфера духовного життя суспільства, що представляє собою систему індивідуальних інтелектів, об'єднаних для вирішення загального соціального завдання або проблеми [5, 6, 8].

Структура функцій соціального інтелекту з погляду М.В.Оданича являє собою інтеграцію точок зору вітчизняних і зарубіжних психологів. Дослідник виділяє 3 основні функції соціального інтелекту. Пізнавально-оцінна функція соціального інтелекту виражається у визначенні власних можливостей суб'єкта пізнання для досягнення результатів діяльності, реальної допомоги навколишнім, у визначенні змісту міжособистісних взаємодій, обумовлених процесом соціалізації. Комунікативно-ціннісна функція соціального інтелекту пов'язана з потребою розуміти навколишніх і, у свою чергу, бути ними зрозумілим; пізнаючи себе в постійному спілкуванні з іншими людьми, людина активно виділяє й засвоює норми й еталони взаємин. Рефлексивно-корекційна функція соціального інтелекту (тісно пов'язана з комунікативно-ціннісною) з одного боку, знаходить своє відбиття в самопізнанні й в усвідомленні переваг і недоліків власної діяльності, з другого – забезпечує внесення змін у процес взаємодії, спрямованої на зменшення внутрішнього конфлікту, що дозволяє контролювати емоції, потреби [7].

Аналізуючи роботи вітчизняних і зарубіжних психологів, ми можемо виділити наступні функції соціального інтелекту:

- комунікативна – забезпечує ефективність власне процесу спілкування, що пов'язано з адекватним розумінням партнера по спілкуванню;
- рефлексивна – знаходить своє відбиття насамперед у самопізнанні;
- пізнавально-оцінна – від неї залежить грамотна переробка інформації, що надходить до людини; передбачає адекватну оцінку вербальної та невербальної інформації;
- прогностична – на її основі здійснюється планування й прогнозування розвитку міжособистісних взаємодій [4, 9].

Перейдемо до феномена інтуїтивно-почуттєвого відображення.

Взагалі категорія відображення є однією з центральних у психологічній науці. Традиційно під відображенням розуміють всезагальну властивість матерії, що передбачає здатність об'єктів відбивати із різним ступенем адекватності ознаки, структурні

характеристики та відношення інших об'єктів. [2] Нас цікавить, звичайно, психічне відображення. Психічне відображення розглядається як процес, спрямований на сприйняття, переробку і відтворення інформації з навколишнього середовища; процес пластичний, такий, що постійно розвивається, породжуючи певні результати і явища (психічні стани, образи, відчуття, поняття, емоції тощо).

В процесі психічного відображення як загальнопсихологічного феномена, на думку В.Д.Потапової, доцільно виокремити специфічну його форму, а саме, інтуїтивно-почуттєву [1].

На відміну від всезагального відображувального процесу інтуїтивно-почуттєве відображення виявляється в умовах суб'єктивно або об'єктивно неповної інформації і органічно приводить у дію як розмовні, так і афективно-оцінні відносини до ситуації, сприяючи її розв'язуванню нестереотипними засобами. Інтуїтивно-почуттєве відображення характеризується активністю, суб'єктністю, випередженням. Активність як функціональна динамічна компонента забезпечує інтеграцію індивідуальних здатностей. Суб'єктність виявляє особистісні смисли поведінки і діяльності. Випередження сприяє прогнозуванню шляхів удосконалення власної діяльності і себе як фахівця. На погляд В.Д.Потапової, вищезазначене реалізується у діяльності суб'єкта функціональною системою інтуїтивно-почуттєвого відображення, що складається із взаємосполучених і взаємовпливових психологічних механізмів – емпатії, децентрації, рефлексії, антиципації, фасилітації, які утворюють нерозривне коло. Цілісність і дієздатність функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення забезпечується активністю та злагодженістю функціонування кожної із її складових [1, 3].

Функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення визначається авторкою як взаємодіюча і взаємообумовлена сукупність психологічних механізмів, пов'язаних єдиною функцією. Сутність складових функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення може бути описана у такий спосіб: співчуваю через проникнення у внутрішній світ іншого (емпатія); відособлююся для прийняття особистості іншого, його точки зору, індивідуально-психологічних особливостей (децентрація); розмірковую щодо власної особистості; особистості іншого; особливостей взаємодії (рефлексія); прогноую характер взаємодії, реакції партнерів, передбачаю наслідки впливів (антиципація); сприяю актуалізації резервів особистісного росту, підвищенню енергії життєдіяльності інших, допомагаю (фасилітація). Цілісність і

дієздатність функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення забезпечується активністю кожної її складової та їх взаємообумовленістю [1, 2].

Інтуїтивно-почуттєве відображення трактується В.Д.Потаповою як психічний процес, спрямований на створення адекватного об'єктові образу; як цілісне охоплення умов проблемної ситуації, що надає можливості виходу за межі усталених стереотипів поведінки і діяльності, зокрема. Алгоритмів розв'язання проблеми. Процесуальна сторона інтуїтивно-почуттєвого відображення розглядається як взаємодія свідомих і несвідомих механізмів психіки, обумовлена сумісною роботою лівої і правої півкуль.

Основу інтуїтивно-почуттєвого відображення становить несподіване сполучення інформаційних потоків внутрішнього світу людини і зовнішнього середовища. Дана форма відображення базується на певних орієнтирах пошуку, які безпосередньо і логічно не пов'язані між собою або недостатньо пов'язані для логічних висновків щодо природи явищ, встановлення причини і наслідків, достовірної оцінки інформації, що отримується. Для інтуїтивно-почуттєвого відображення характерна миттєвість сприйняття ситуації і знаходження шляхів виходу з неї, іноді без достатнього логічного обґрунтування прийнятого рішення. Інтуїтивно-почуттєве відображення – не просто узагальнення знань, досвіду, а й глибинний, не завжди усвідомлений процес, спрямований, перш за все, на пізнання і самопізнання, самовідтворення.

На думку В.Д.Потапової, індивідуальна структура інтуїтивно-почуттєвого відображення пов'язана з такими індивідуально-психологічними й особистісними феноменами, як настанови, емоційність, мотиви, потреби, самооцінка, рівень домагань, психологічна спостережливість тощо. На наш погляд, можна говорити і про зв'язок зазначеного феномена і з соціальним інтелектом. Однак, перш ніж перейти до висвітлення означеного взаємозв'язку, охарактеризуємо, спираючись на точку зору В.Д.Потапової, компоненти функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення [2].

Нагадаємо, що авторка розглядає емпатію, децентрацію, рефлексію, антиципацію та фасилітацію як взаємосполучені, взаємообумовлені, взаємовпливові складові єдиної функціональної системи психологічних механізмів інтуїтивно-почуттєвого відображення. Зупинимося на кожному з них докладніше.

Найчастіше емпатію розглядають як розуміння, відчуження емоційного стану, проникнення в переживання іншої людини. Це здатність людини до паралельного переживання тих емоцій, що

виникають в іншого індивіда у ході спілкування із нею. Більшість дослідників виділяють три рівні емпатії: 1) емоційний рівень, який забезпечується механізмами проєкції та копіювання моторних та афективних реакцій іншого; 2) когнітивний рівень, який базується на інтелектуальних процесах: порівнянні, аналогії тощо; 3) предикативний рівень, що виявляється у здатності передбачити реакції іншого у певних ситуаціях. Зосереджуючись на характеристиках, що претендують на віддзеркалення специфічних ознак емпатії, В.Д.Потапова вказує на такі: “емоційна ідентифікація”; “мотиваційна основа альтруїстичної поведінки”; “співпереживання, чутливе ставлення до людей”; “підсвідоме відображення суб’єктом психічного стану об’єкта емпатії”; “соціальний інсайт”. Емпатія трактується як: психічний стан; афективний процес; регулятор психічної діяльності; властивості особистості; функціональний механізм тощо. У розумінні авторки емпатія розглядається як психологічний механізм, функцією якого є проникнення у внутрішній світ почуттів іншого, співчуття, “вчуття”, співпереживання [1, 2].

Децентрація здебільшого визначається як механізм подолання егоцентризму особистості, що передбачає зміну позицій суб’єкта у результаті зіткнення, зіставлення й інтеграції із позиціями, що відрізняються від власної. Це поняття є одним із ключових в концепції генетичної епістемології Ж.Піаже, що використовується для аналізу процесів соціалізації, когнітивного та морального розвитку особистості. Витоком децентрації є безпосереднє або інтеріорізоване спілкування з іншими людьми (внутрішній діалог), у ході якого виникає зіткнення протилежних уявлень, що спонукають особистість змінити власну позицію. Децентрація розглядається також як один із механізмів розвитку пізнавальних процесів особистості, формування її моральної зрілості і удосконалення навичок спілкування, який функціонує на основі здібності суб’єкта до сприйняття поглядів іншої людини. Основні характеристики даного поняття, за результатами аналізу наукової літератури В.Д.Потапової, такі: “когнітивний аспект емпатії”; “процес подолання егоцентризму”; “процес перетворення смислу образів, понять і уявлень суб’єкта для прийняття точки зору іншого”; “здатність до абстрагування від когнітивних інтерпретацій іншого”; “здатність до розгляду співвідношення “ядра” ситуації з її елементами”; “механізм утримування в свідомості суперечливих ідей і одночасного діяння”. З позицій авторки децентрація визначається як психологічний механізм, що виконує функції “відособлення” (але не відчуження!) фахівця від клієнта або групи

людей, забезпечуючи йому прийняття останніх без власної упередженості, “проекції”, “ідентифікації” тощо. [1, 2]

Наступний психологічний механізм – рефлексія. Спочатку означений термін трактувався як процес розмірковування індивіда про те, що діється у його свідомості. Зараз рефлексія розуміється, по-перше, як процес самопізнання суб’єктом внутрішніх психічних актів та станів. Вона передбачає особливу спрямованість уваги на діяльність власної душі, а також достатню зрілість суб’єкта. По-друге, рефлексію розглядають і як механізм взаєморозуміння – осмислення суб’єктом того, якими засобами і чому він породив те чи інше враження на партнера по спілкуванню. За результатами аналізу В.Д.Потапової, термін рефлексія у наукових дослідженнях характеризується як “філогенетичний ступінь переходу інстинкту до думки”, “пояснювальний принцип організації і розвитку психічних процесів”, “детермінанта творчого процесу”, “спосіб самоздійснення “Я”, “механізм самосвідомості”, “необхідна складова соціально-психологічної компетенції”, “смысловий центр усієї людської реальності”, “механізм організації розвитку творчого мислення і саморозвитку особистості”, “найважливіший механізм самопізнання і саморегуляції”, “психологічний механізм” тощо. Рефлексія у дослідженні авторки розглядається як психологічний механізм, що відображує думки і переживання людини щодо власної особи, особистості інших, предмета, процесу і результату діяльності [1, 2].

Антиципація – психологічний механізм, що обумовлює передбачення, прогнозування наслідків дій та впливів на інших людей. У науковій літературі існують два трактування поняття антиципації. Перше – психофізіологічне, де антиципація визначається як феномен випереджального відображення, пов’язаний з очікуванням організмом певної ситуації згідно образу результату, підготовці організму до конкретного реагування. Друге – психологічне, яке розглядає цей феномен переважно у двох аспектах: здатність людини уявляти шляхи розв’язання проблеми до того, як вона буде вирішена; здатність людини передбачити можливий результат дій до їх здійснення. В.Д. Потапова керується таким визначенням: антиципація – психологічний механізм, що лежить в основі передбачення, прогнозування психологами особливостей розвитку (деградації) індивіда; майбутніх подій, результатів і наслідків впливів на людей [1, 2].

Останній компонент функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення, – фасилітація. Під фасилітацією розуміють підвищення швидкості або продуктивності діяльності

індивіда внаслідок уявленої або реальної присутності іншої людини або групи людей. Також фасилітація трактується як впливи, що спрямовані на полегшення взаємодій людей, зняття психологічного бар'єра, підвищення індивідуальної активності і працездатності, знаходження резервів особистісного росту. Феномен фасилітації, за результатами наукового аналізу В.Д.Потапової, розглядався як “впливи, діяння, спрямовані на переборення негативних переживань”, “впливи, що сприяють орієнтації особистості на самостійний вибір”, “процес взаємного проникнення двох психічних реальностей”, “процес, що здійснює регуляцію (саморегуляцію) активності взаємодіючих між собою рівно впорядкованих систем певного психологічного змісту”, “діалогічне діяння”, “механізм сприяння” тощо. Фасилітація, з точки зору дослідниці, – це психологічний механізм, що забезпечує впливи на інших людей і самого себе (самофасилітація), які спрямовані мінімум на переборення негативних переживань, що виникають при неможливості задоволення значущих для особистості потреб, і максимум – на виявлення резервів особистісного зростання, професійне становлення, розвиток здатності до творчої адаптації в інноваційних умовах [1, 2].

Отже, В.Д.Потапова емпатію, децентрацію, рефлексію, антиципацію та фасилітацію визначає як психологічні механізми. Розгляд наукових позицій щодо змістовних характеристик зазначених понять привів дослідницю до висновку, що вчені часто наводять ознаки, які притаманні одночасно різним психологічним феноменам. Так, у визначенні емпатії мають місце ознаки децентрації, рефлексії, у визначенні рефлексії знаходимо ознаки емпатії, децентрації, антиципації тощо. В.Д.Потапова вважає, що наявність ознак одного механізму в іншому указує на “переплетення” цих механізмів, їх перебіг і взаємодію.

Тому, функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення розглядається як сукупність взаємодіючих узгоджених процесуальних компонентів (механізмів) психіки, які, підсилюючи і збагачуючи одне одного, набувають більшої стійкості і визначеності, перетворюються у завершену побудову (психічне новоутворення), що характеризується новими змістовними ознаками [1, 2].

На наш погляд, функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення та функціональна структура соціального інтелекту є взаємопов'язаними.

Так, комунікативна функція соціального інтелекту пов'язана із:

- емпатією: розвинутий соціальний інтелект передбачає можливість проникнення у внутрішній світ почуттів іншого, співчуття, співпереживання;
- децентрацією: дозволяє людині “відособлення” від інших людей, забезпечуючи їй прийняття останніх без власної упередженості;
- фасилітацією: дає можливість здійснювати впливи на інших людей і самого себе, які спрямовані на переборення негативних переживань, що можуть виникати при неможливості задоволення значущих для особистості потреб.

Рефлексивна функція соціального інтелекту передбачає розвиток, відповідно, рефлексії як психологічного механізму функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення, що відображує думки і переживання людини щодо власної особи, особистості інших, предмета, процесу і результату діяльності.

Пізнавально-оцінна функція соціального інтелекту пов’язана з такими компонентами інтуїтивно-почуттєвого відображення, як емпатія, децентрація та рефлексія.

Насамкінець, прогностична функція соціального інтелекту передбачає високий рівень розвитку антиципації як передбачення, прогнозування майбутніх подій, результатів і наслідків впливів на людей.

Слід зазначити, що це розмежування є умовним, бо усі ці функції знаходять свій прояв в інтуїтивно-почуттєвому відображенні не окремо одна від іншої, а у єдиному комплексі, і функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення розглядається її авторкою як цілісність.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що соціальний інтелект та функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення є взаємопов’язаними і навіть взаємовпливовими. Тобто соціальний інтелект є важливим засобом, за допомогою якого реалізуються компоненти інтуїтивно-почуттєвого відображення, але і сам набуває розвитку завдяки цій формі відображення.

Список використаних джерел

1. Потапова В. Д. Розвиток функціональної системи інтуїтивно-почуттєвого відображення у майбутніх психологів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.01 “Загальна психологія, історія психології” / В. Д. Потапова. – Київ, 2005. – 36 с.
2. Потапова В. Д. Функціональна система психологічних механізмів інтуїтивно-почуттєвого відображення: монографія / В. Д. Потапова. – Донецьк : Юго-Восток, 2005. – 334 с.

3. Потапова В. Д. Функціональна система інтуїтивно-почуттєвого відображення в моделі особистісно-професійного росту психолога / В. Д. Потапова // Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля “Теоретичні і прикладні проблеми психології”; – 2004. – № 2(7). – С. 191–199.
4. Руденко С. В. Соціальний інтелект як чинник успішності педагогічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 “Загальна психологія, історія психології” / С. В. Руденко. – Київ, 2008. – 20 с.
5. Калина Н. Ф. Диагностика социального интеллекта личности / Н. Ф. Калина // Журнал практикующего психолога. – 1999. – № 5. – С. 159–178.
6. Куницына В. Н. Межличностное общение: учебник для вузов / В. Н. Куницына, Н. В. Казаринова, В. М. Погольша. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
7. Оданович М. В. Функции социального интеллекта старшего подростка в становлении его субъектности / М. В. Оданович // [Електронний ресурс]. – Режим доступа к источнику : <http://psytko.nm.ru/papers/subject2/odanovich.htm>
8. Ростовых Д. А. Социальный интеллект как фактор общественного развития : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 “Социальная философия” / Д.А. Ростовых. – Москва, 2007. – 26 с.
9. Руденко С. В. Социальный интеллект как фактор успешности педагогической деятельности / С. В. Руденко // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 12. – С.7–12.
10. Руденко С. В. Феномен соціального інтелекту на сучасному етапі розвитку психологічної науки / С. В. Руденко // Актуальні проблеми психології. – Т.1. : Соціальна психологія. Організаційна психологія. Економічна психологія. : Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка, Л.М.Карамушки. – К. : Міленіум, 2004. – Вип.13. – 166с. – С. 85–87.

This article is devoted the study of social intellect in the context of problem of intuitional-perceptible reflection. The essence of the phenomenon of social intellect is exposed in the focus of modern psychological science. The concept, specific features and the model of the functional system of intuitional-perceptible reflection are analyzed. The results of theoretical analysis the place of social intellect in a structure of intuitional-perceptible reflection are presented.

Keywords: social intellect, reflection, intuitional-perceptible reflection.

Отримано: 11.08.2011